

Достъп до информация за околната среда въз основа на Конвенцията за достъпа до информация, участието на обществеността в процеса на вземането на решения и достъпа до правосъдие по въпроси на околната среда (накратко наричана Орхуската конвенция)

Често задавани въпроси

1) Какво представлява Орхуската конвенция и какви възможности предоставя тя за достъп до информация за околната среда?

Отговор: Орхуската конвенция е международен договор, който е ратифициран от Народното събрание на Република България и е обнародван в Държавен вестник. По този начин Орхуската конвенция е станала част от вътрешното българско право. Орхуската конвенция има предимство пред онези български закони, които ѝ противоречат (чл.5, ал.4 от Конституцията на Република България). В момента Орхуската конвенция е акта, който предоставя най-широки възможности за достъп до информация за околната среда.

2) Какво означава „информация за околната среда“? Как да разбера дали исканата от мен информация е информация за околната среда?

Отговор: Орхуската конвенция съдържа подробно определение за това коя информация е „информация за околната среда“. При нужда от прецизно определяне на характера на информацията, трябва да се прави справка с чл.2, ал.3 от Орхуската конвенция. Ориентир винаги трябва да ни бъдат отговорите на следните въпроси:

- Отнася ли се информацията за някой от компонентите на околната среда – въздух, вода, почви, биологично разнообразие и др.? Ако отговорът на този въпрос е „да“ – информацията е информация за околната среда.
- Отнася ли се информацията за някой от факторите, които влияят на компонентите на околната среда – вещества, енергия, шум, радиация? Ако отговорът на този въпрос е „да“ – информацията е информация за околната среда.
- Отнася ли се информацията за някоя административна дейност, който може да окаже въздействие върху компонентите на околната среда – законодателство, политики, планове, програми, споразумения, издадени разрешителни? Ако отговорът на този въпрос е „да“ – информацията е информация за околната среда.
- Отнася ли се информацията за състоянието на човешкото здраве и безопасност и условията на живот на хората, доколкото те са или могат да бъдат засегнати от компонентите на околната среда или от факторите, които влияят на околната среда? Ако отговорът на този въпрос е „да“ – информацията е информация за околната среда.

3) Към кои лица/институции мога да се обърна с искане за достъп до информация за околната среда?

Отговор: Задължени да предоставят информация за околната среда са няколко категории лица:

- органите на изпълнителната власт – това са министерства, ведомства , агенции, инспекции, кметства и изобщо всички служби и лица, които осъществяват функции на управление (имат административни функции);
- всички физически или юридически лица, които имат обществени задължения или функции или предоставят обществени услуги във връзка с околната среда, под контрола на орган на изпълнителната власт. Това могат да бъдат физически и юридически лица, които предоставят комунални услуги – водоснабдяване, събиране и третиране на битовите отпадъци и пр.

Важно: Органите на съдебната и законодателната власт не са задължени лица по смисъла на Орхуската конвенция (чл.2, ал.2 от Орхуската конвенция).

4) Мога ли на базата на Орхуската конвенция да искам предоставяне на информация, която не съществува, но която контролният орган ще създаде – след извършване на измерване, осъществяване на контрол и др.?

Отговор: По силата на Орхуската конвенция гражданите могат да имат достъп само до съществуващи (налични) данни (чл.4, ал.3, буква „а” от Орхуската конвенция). Следователно не може да се иска достъп до данни, които все още не съществуват. Ако по даден въпрос не съществува информация, може да се отправи искане до държавните органи да създадат информация – да извършат измерване на замърсяването, да извършат проверка, да поискат от задълженото лице резултатите от самостоятелния мониторинг и пр. След създаването на тази информация (съответно след постъпването на информацията в органа на изпълнителна власт), информацията вече ще бъде налична и ще може да бъде искана от държавния орган.

5) Трябва да ли обяснявам защо искам достъп до информация за околната среда?

Отговор: Отговорът е категорично „не” – няма нужда от посочване на мотив за достъп до информация за околната среда. Ако държавния орган откаже достъп до информация за околната среда, изтъквайки, че заявителят не е обяснил защо му е необходима информацията, това би било грубо нарушение на Орхуската конвенция (чл.4, ал.1, буква „а” от Орхуската конвенция).

6) Трябва ли да конкретизирам точно каква информация (какви документи) са ми необходими. Мога ли да формулирам искането си и по-малко по-общ начин?

Отговор: Гражданите не са длъжни да знаят точно с каква информация разполагат държавните органи. Ето защо е допустимо искането за достъп до информация да бъде формулирано и по описателен начин, без посочване на точните характеристики (дата на създаване, съдържание) на документа или на данните, които се искат. Ако обаче искането за достъп до информация е формулирано по твърде общ начин, искането за достъп до информация за околната среда може да бъде отказано (чл.4, ал.3, буква „b” от Орхуската конвенция).

В Интернет на адреса на Изпълнителната агенция за околна среда може да бъде намерен електронен вариант на Националния каталог на източниците на екологична информация.

7) На какво основание може да ми бъде отказан достъп до информация за околната среда?

Отговор: Основанията за отказ от предоставяне на информация за околната среда са изрично посочени в чл.4, алинея 4 от Орхуската конвенция. Разчитането им е добре да става от лице, което умее да се ориентира в законодателството за достъп до обществена информация. Все пак трябва да се знаят три много важни правила, които Орхуската конвенция въвежда:

- основанията за отказ се тълкуват ограничително;
- в никакъв случай и на какво основание не може да се откаже достъп до емисиите в околната среда;
- ако съществува някое основание за отказ от предоставяне на достъп до информация за околната среда, трябва да се направи тест за наличието на обществен интерес. В някои случаи засиленият или значителният обществен интерес от разкриване на информацията може да надделее над законно защитения интерес от запазването на информацията в тайна.

8) Какво да направя, ако противозаконно ми се откаже достъп до информация за околната среда?

Отговор: Както Орхуската конвенция (чл.9, ал.1), така и останалите български закони в областта на достъпа до информация предвиждат възможността за обжалване на отказа за достъп до информация. В повечето случаи отказите могат да се обжалват пред горестоящия орган и отделно от това – пред съда.